

**“BARKAMOL AVLOD TARBIYASIDA AXBOROT-KUTUBXONA
MUASSASALARINING TUTGAN O’RNI”**

Surayyo Norbekova,

*Toshkent shahar Yakkasaroy tuman Axborot-kutubxona markazi,
Abonement va foydalanuvchilarga xizmat ko’rsatish xizmati rahbari*

“Dunyodagi har qaysi davlat, har qaysi xalq, birinchi navbatda o`zining intellektual salohiyati, yuksak ma`naviyati bilan qadrlidir. Bunday yengilmas kuch manbai esa avvalo insoniyat tafakkurining buyuk kashfiyoti – kitob va kutubxonalardir”

Shavkat Mirziyoyev

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida axborot-kutubxona muassasalarining yosh avlod tarbiyasida tutgan o‘rni hamda kutubxonalarning intellektual, ma’naviy va madaniy rivojlanishga qo‘shayotgan hissasi yoritilgan. Maqola axborot-kutubxona muassasalarining nafaqat bilim manbai, balki yoshlar uchun zamonaviy bilim va texnologiyalarni o‘rgatuvchi, ijtimoiy muloqot maskani sifatida ahamiyatini muhokama qiladi. Shuningdek, bu muassasalarning milliy va jahon madaniyati bilan tanishtirish, intellektual salohiyatni oshirish, va ma’naviy-axloqiy tarbiyada muhim roli ta’kidlangan. Maqolada kutubxonalarni rivojlantirish, ularda zamonaviy texnologiyalarni joriy etish orqali yoshlarni bilim olishga qiziqtirish zarurligi muhim vazifa sifatida ko‘rsatilgan.

Kalit so‘zlar: axborot-kutubxona muassasalari, yosh avlod tarbiyasi, intellektual rivojlanish, ma’naviy salohiyat, kutubxona faoliyati, raqamli texnologiyalar, madaniy meros.

Abstract: This article describes the role of information-library institutions in the education of the young generation and the contribution of libraries to intellectual, spiritual and cultural development in the Republic of Uzbekistan. The article discusses the importance of information-library institutions not only as a source of knowledge, but also as a place of social dialogue, teaching modern knowledge and technologies for young people. Also, the important role of these institutions in introducing national and world culture, increasing intellectual potential, and spiritual and moral education was emphasized. The article shows the need to develop libraries, to interest young people in learning by introducing modern technologies in them as an important task.

Key words: information-library institutions, education of the young generation, intellectual development, spiritual potential, library activity, digital technologies, cultural heritage.

Bugungi kunda yosh avlodning intellektual va ma'naviy rivojlanishida axborot-kutubxona muassasalarining tutgan o'рни beqiyosdir. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek, «yoshlarimizning bilimli va tarbiyali bo'lib voyaga yetishi – yurtimiz kelajagi uchun eng muhim masalalardan biri». Aynan shu borada axborot-kutubxona muassasalari yoshlarni keng bilim va zamonaviy axborotlar bilan ta'minlab, ularning intellektual rivojiga katta hissa qo'shmoqda.

Axborot-kutubxona muassasalari yoshlarning tafakkurini o'stirish, ularga yangi bilimlarni yetkazish hamda ma'naviy-ahloqiy tarbiyasini shakllantirishda katta rol o'ynaydi. Ayniqsa, zamonaviy texnologiyalar rivojlangan davrda kutubxonalar nafaqat kitob o'qish joyi, balki yoshlarni innovatsion o'qish usullari, onlayn resurslar va elektron kitoblar bilan ta'minlaydigan markazga aylangan. Bu muassasalar yoshlar uchun ijtimoiy tarmoqlardagi turli xil zararli axborotlardan ko'ra ko'proq foydali bilim va ma'lumotlarni taqdim etish orqali ularni axborot xavfsizligini ta'minlashga ham hissa qo'shadi.

“O'zbekiston hududida miloddan avvalgi 1- ming yillikning so'ngi asrlarida dastlabki kutubxonalar paydo bo'lgan. Bular ilk kutubxonalar bo'lib, kutub – arabcha «kitoblar», xona – forsha «uy», ya'ni kitob va hujjatlar saqlanadigan joy demakdir”.¹

Kutubxonalarining tarbiyaviy vazifalari

Barkamol avlodni tarbiyalashda kutubxonaning asosiy vazifasi – yoshlarni madaniy merosimiz bilan tanishtirish, ularga milliy qadriyatlarimizni singdirishdir. Milliy va jahon adabiyotidan olingan asarlar orqali ularning ma'naviy dunyosini boyitish, tarixiy bilimlarini kengaytirish imkoniyatlari yaratiladi. Masalan, maktab kutubxonalarida darsdan keyin o'tkaziladigan turli madaniy-ma'rifiy tadbirlar orqali yoshlar shaxs sifatida shakllanishga qadam qo'yadi.

Shu bilan birga, axborot-kutubxona muassasalari yoshlarni ijtimoiy mas'uliyatli, boshqalarga hurmat bilan munosabatda bo'ladigan fuqarolar sifatida tarbiyalash uchun juda muhim. Kutubxonalarda milliy bayramlar va tarixiy sanalar munosabati bilan tashkil etilgan maxsus ko'rgazmalar, uchrashuvlar va davra suhbatlari yoshlarga milliy g'urur va vatanparvarlik tuyg'ularini singdirishda samarali vosita hisoblanadi.

Kutubxonaning asosiy vazifalari

Kutubxonaning asosiy faoliyati kitoblarni yig'ish, saqlash, kataloglash va kitobxonlarga taqdim etishga qaratilgan. Biroq, zamonaviy texnologiyalar va raqamli axborot asrida kutubxonalar roli yanada kengaydi:

1. Axborotga Kirish Imkoniyatini Ta'minlash: Kutubxonalar nafaqat bosma kitoblarni, balki elektron kitoblar, ilmiy maqolalar va internet resurslariga kirish imkoniyatini ta'minlaydi. Shu tariqa, axborotga teng kirish imkoniyati yaratilib, har bir kitobxon o'z ilmiy va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga ko'mak oladi.

¹ O'rta Osiyoning qadimgi kutubxonalari, Metodik bibliografik spravochnik Alisher Navoiy nomidagi O'zbekiston Milliy kutubxonasi nashriyoti, 2004

2. Ilmiy Tadqiqotlar uchun Platforma: Ko‘plab ilmiy-tadqiqot markazlari, oliy ta’lim muassasalari kutubxonalari tadqiqot olib borish uchun eng kerakli manba hisoblanadi. Ular ilmiy jurnallar, dissertatsiyalar va maxsus izlanishlar uchun tayanch vazifasini bajaradi.

3. Madaniy-ma’rifiy Tadbirlar: Kutubxonalarda kitobxonlik kechalari, kitob muhokamalari, ijodiy uchrashuvlar, seminarlar va mahorat darslari muntazam o‘tkazilib turiladi. Bu tadbirlar kitobxonlarni birlashtirish, ularning bilim va dunyoqarashlarini kengaytirishga xizmat qiladi.

4. Bolalar va Yoshlarni Tarbiyalash: Yoshlar uchun kutubxonada maxsus burchaklar tashkil etiladi. Ularga kitob tanlashda yordam berish, ilmiy va badiiy adabiyotga qiziqish uyg‘otish orqali, yosh avlodning axloqiy, ilmiy va madaniy rivojlanishi uchun sharoit yaratiladi.

“Axborot-kutubxona faoliyatining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat: foydalanuvchilarning axborot-kutubxona resurslaridan foydalanishini ta’minlash; Foydalanuvchilarning intellektual, ma’naviy-axloqiy, madaniy va ta’lim olish ehtiyojlarini qanoatlantirish uchun shart-sharoitlar yaratish; Milliy madaniyatni tiklashga va yanada rivojlantirishga ko‘maklashish, madaniy meros obyektlarini saqlash”;²

Axborot-kutubxona xizmatlarining rivojlanishi

Zamonaviy kutubxonalar yoshlarni bilim va ma'lumot bilan ta'minlashdan tashqari, ularni yangiliklarga ochiq, zamon bilan hamnafas bo'lishga ham o'rgatmoqda. Bugungi kunda ko'pgina kutubxonalarda raqamli axborot texnologiyalari, elektron kutubxonalar joriy etilmoqda, bu esa yoshlar uchun bilim olishni osonlashtiradi va yanada jozibador qiladi. Masalan, onlayn platformalar orqali istalgan joyda va istalgan vaqtda kitoblarga kirish imkoniyatining mavjudligi, axborotning har bir foydalanuvchiga shaxsiylashtirilgan tarzda taqdim etilishi yoshlarni bilim olishga qiziqirmoqda.

Yoshlar uchun maxsus xizmatlarni yo'lga qo'yish orqali kutubxonalar faqatgina o'qish muassasasi emas, balki ijtimoiy muloqot va rivojlanish maskani bo'lib xizmat qilmoqda. U yerda ular o'z tengdoshlari bilan bilim va tajriba almashish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Shuningdek, yoshlar o'rtasida ilmiy-ijodiy faoliyatni rivojlantirishga qaratilgan to'garaklar, munozaralar va tadbirlar orqali kutubxonalar ular orasida yangi iqtidorlarni kashf etishda ham yordam beradi.

Kutubxona faoliyatida raqamli texnologiyaning ahamiyati

Raqamli texnologiyalar kutubxona faoliyatini yangi bosqichga olib chiqdi. Elektron kutubxonalar, internet orqali qo'llaniladigan platformalar va axborot bazalari

² O'zbekiston Respublikasining Qonuni AXBOROT-KUTUBXONA FAOLIYATI TO'G'RISIDA Qonunchilik palatasi tomonidan 2011-yil 4-martda qabul qilingan Senat tomonidan 2011-yil 25-martda ma'qullangan 4-modda. "Axborot-kutubxona faoliyatining asosiy vazifalari"

kitobxonlarga zamonaviy va tezkor xizmatlarni taklif qiladi. Elektron kitoblar, raqamli kutubxona kataloglari va avtomatlashtirilgan tizimlar axborotni oson va qulay qidirishga imkon beradi.

Xulosa

Barkamol avlod tarbiyasida axborot-kutubxona muassasalari katta ahamiyatga ega bo'lib, yoshlarning ma'naviy va intellektual kamoloti uchun qulay sharoitlar yaratib bermoqda. Kutubxonalar yoshlarning bilimini oshirish, ularga to'g'ri axborotni tanlashni o'rgatish, milliy va jahon madaniyatini o'rganishga yo'naltirishda ko'maklashmoqda. Shunday ekan, axborot-kutubxona muassasalarining faoliyatini yanada kengaytirish va ularning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash kelajak avlodning komil insonlar bo'lib yetishishiga xizmat qiladi. Barkamol avlod – yurt kelajagining poydevori. Kutubxonalar jahon madaniyati va bilim xazinasini avlodlarga yetkazish, insonning intellektual va axloqiy tarbiyasini shakllantirishda beqiyos o'ringa ega. Ular nafaqat bilim olish manbai, balki jamiyatni birlashtiruvchi va madaniyatimizni rivojlantiruvchi muhim maskan hisoblanadi. Shu bois kutubxona faoliyatini yanada takomillashtirish, kitobxonlar sonini oshirish va kutubxonaga bo'lgan e'tiborni kuchaytirish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biridir.

Shu sababli, kutubxonalarni yanada rivojlantirish, ularning xizmat doirasini kengaytirish va ularni yoshlar uchun jozibador maskanlarga aylantirish davlatimizning ustuvor vazifalaridan biri bo'lib qoladi. Bu yo'lda olib borilayotgan islohotlar esa kelajak avlodga mustahkam bilim asoslarini yaratishga qaratilgandir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shavkat Mirziyoyev. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti nutqlari.
2. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi materiallari.
3. Kutubxona rivojlanishiga oid xalqaro tadqiqot va maqolalar to'plamlari.
4. Raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali axborot-kutubxona muassasalarining o'sish yo'nalishlari bo'yicha tadqiqotlar.
5. Milliy kutubxona ma'lumotlari va axborot-kutubxona muassasalari bo'yicha normativ hujjatlar.